

Gisteren vlogen ze nog....

Tekst en foto's Chrys Charpentier

Dit is een gevleugelde uitspraak die we vaak later in het jaar, of soms juist vroeg in het jaar, horen van de imker die geconstateerd heeft dat zijn volk is overleden of verdwenen.

Imkers zijn soms te vlug met conclusies bij een bepaald symptoom of verschijnsel. Het feit dat er bijen in en uit de kast vliegen is geen teken dat het volk nog leeft. De conclusie zou moeten zijn dat er transport plaatsvindt van bijvoorbeeld voedsel. Dat kan naar binnen zijn, maar ook naar buiten! Roverij! Ervaren imkers kunnen meestal wel zien of het roverij is of haalgedrag. Rovers gaan wat aarzelend naar binnen. Halers vallen zwaar op de plank. Het verschil is echter subtiel.

Verzwakking

Hoe komt het dat volken in het najaar ogenschijnlijk sterk de winter in gaan en meestal in november (een zeldzame keer wat later) al zijn gestorven of verdwenen? Weer komen we bij de belangrijkste oorzaak: de varroamijt. Op zichzelf al reden genoeg voor verzwakking van een volk, maar daarnaast het belangrijkste transportmiddel voor een groot aantal virussen die het immuunsysteem van de bijen omzeilen met een injectie door de mijt in het eiwit-vetlichaam waarna de virussen in de hemolymfe terecht komen. Bovendien is aangetoond dat er virussen zijn die zich in de mijt kunnen vermenigvuldigen, zodat de injectiedosis van deze virussen significant hoger wordt en sneller tot ziekte in het volk leidt. Het belangrijkste en meest voorkomende virus is het verkreukelde vleugelvirus, in het Engels Deformed Wing Virus (DWV). Varroamijten en DWV tasten beide het eiwitvetlichaam aan. Dit orgaan is zeer belangrijk bij het voeden van larven, de immuunrespons en voor het ontstaan van langlevende winterbijen. In de nazomer en vroege herfst, als het broednest kleiner wordt, komen er steeds meer mijten in steeds minder

broedcellen terecht. De virusbelasting, oftewel de hoeveelheid virudeeltjes in de bijen, stijgt ten top en steeds meer werksters worden geboren die ernstig aangetast zijn. Zij kunnen hun taken zoals broedverzorging, warmteproductie en hygiënische taken niet meer goed uitvoeren en sterven te snel. Het volk probeert door langer en meer te broeden de uitval te compenseren. De snel in aantal afnemende, nog gezonde bijen worden ernstig overbelast (het lijkt ons huidige zorgstelsel wel). Het toch al zwakke eiwitvetlichaam wordt zo nog verder uitgeput. Vaak zien we ook diarree, juist bij de gezondere bijen, door overbelasting van het maagdstelsel. Het o zo sterke volk met wel acht ramen broed in oktober is in zes weken tijd morsdood. De eerste koude nachten in november geven de genadeslag. De laatste bijen met de koningin verkleumen ergens op de raat. Meestal zijn ze los van het voer. Het open broed is meestal gekannibaliseerd om het eiwitgebrek te compenseren. Het verzwakte en onderkoelde gesloten broed lukt het niet meer uit de cellen te kruipen en sterft af. Als het af en toe nog redelijk vliegweer is in de herfst vliegen de verzwakte bijen nog uit om voedsel te verzamelen en dode bijen te verwijderen. Mede door aantasting van het leervermogen komen deze bijen vaak niet meer terug. De imker spreekt dan van verdwijnsiekte. Als het slecht weer is vliegen de bijen niet uit en sterven in de kast. Ze komen dan op de bodem terecht of blijven tussen de raten hangen

Preventie

Bijen die op een volk met PMS (Parasitic Mite Syndrome, dus hoge mijtbesmetting) vliegen, op een mooie dag in

Restje van een volk dat sterk leek

Restje van een volk wat darmproblemen heeft gekregen en beroofd is

Aangetaste bijen met het het verkreukeldevleugelvirus

oktober en november of zelfs nog in het vroege voorjaar, zijn rovers die een gemakkelijk alternatief voor ontbrekende dracht hebben gevonden. Het risico hiervan is natuurlijk niet bekend bij de bijen. De imker zou het echter wel moeten weten, en had zo snel mogelijk het (bijna) dode volk en de kast van de stand moeten verwijderen, schoonmaken en desinfecteren.

Preventie

Preventie is het aloude verhaal. De juiste middelen op het juiste moment in de juiste dosering. U vindt die gegevens in de gebruiksaanwijzing. Gebruik oxaalzuurpreparaten alleen bij een broedvrij volk. Bedenk dat thymol preparaten, evenals oxaalzuur, niet in het gesloten broed doordringen en dat deze daarom zes weken lang in werkzame dosis op een bijenvolk moeten liggen, anders hebben ze onvoldoende effect.

Wat is dat dan met die varroaresistente, varroatolerante en VSH-bijen waar iedereen het over heeft? Helaas is het feit dat het mogelijk is, geen garantie dat we door simpelweg niet behandelen alleen resistente bijen overhouden. Imkers kunnen natuurlijk op eigen stand wel selecteren op een lage varroa besmetting. Bij volken met duidelijk lagere varroa belasting kun je hiervan natelen. Vervolgens kun je zo met minder maar op maat behandelen voorkomen dat deze volken toch het loodje leggen. Zo kun je met behandeling toch bijdragen aan toenemende resistentie tegen varroa. Maar dit kost, zoals verwacht, kennis, tijd en moeite.

Gebrekkige bestrijding

Afgelopen winter was er bij meer dan een kwart van de bijenvolken sterfte. Dat wil zeggen dat er ongeveer 25.000 dode volken in Nederland te betreuren vielen. Aan de hand van onderzoek door het BijengezondheidsTeam Brabant

De eerste koude nachten geven de genadeslag

bleek eens te meer dat 80 tot 90 % van de sterfte te relateren is aan varroa (en virussen) en aan de gebrekkige bestrijding daarvan. En dan viel de sterfte in Brabant nog mee. Ik persoonlijk vind dit getal een blamage voor onze bijenhouderij. Wat zou er in Nederland een storm van protesten losbarsten als bij de andere landbouwhuisdieren, koeien, kippen, varkens, in één seizoen een kwart zou sterven als gevolg van gebrek aan kennis, verwaarlozing of anderszins. Ik moet er niet aan denken. ●

Literatuurlijst zie aanvullingen op de NBV-site: bit.do/aanvullingen-bijenhouden

